

ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Реалізація державної фінансової політики соціального розвитку, що гармонійно поєднує розвиток людського потенціалу і соціальної сфери, забезпечується в процесі виконання державою соціальної функції. При цьому цілі і завдання держави перманентно змінюються в різні періоди розвитку суспільства в залежності від соціальних, економічних, політичних та інших чинників. Як в умовах затяжної рецесії, так і повільного відновлення економічного зростання об'єктивно потрібні значні бюджетні кошти на соціальні видатки. Тому особливо актуальним питанням є дослідження бюджетного потенціалу і та його використання в аспекті забезпечення умов для сталого соціального розвитку.

З огляду на те, що бюджетний потенціал визначає можливість реалізації соціальної та інших функцій держави, він повинен розглядатися як вихідна базова категорія при формуванні бюджетної та соціальної політик. Важливе значення при цьому має удосконалення податкового законодавства, механізму міжбюджетних відносин за умов поглиблення бюджетної децентралізації.

Держава, формуючи і реалізуючи бюджетну політику, може залучити значні ресурси для реального втілення в життя політики сталого соціального розвитку, що передбачає: забезпечення населення доступними та якісними послугами в сферах освіти, охорони здоров'я, задоволення потреб у духовному і культурному розвитку, збереження навколишнього природного середовища тощо. Конкретного втілення механізм формування бюджетної політики в Україні набуває в «Основних напрямках бюджетної політики».

У контексті нашого дослідження бюджетний потенціал - властивість бюджетної системи раціонально використовувати потенційні можливості і фінансові ресурси суспільства з метою забезпечення їх результативного і ефективного використання на основі дотримання вимог сталого соціального розвитку.

Реалізуючи бюджетний потенціал, держава прагне отримати в коротко- і довгостроковому періоді економічні і соціальні ефекти, забезпечити збалансований розвиток всіх суб'єктів економіки, узгодити їх економічні інтереси. Це стає надзвичайно важливим у зв'язку з необхідністю формування в Україні нової моделі соціальної політики в умовах глобалізаційних викликів та євроінтеграційного орієнтира розвитку країни.

Основними характеристиками такої політики повинні стати: скорочення бідності і підвищення ролі середнього класу; зміцнення конкурентоспроможності національної економіки на основі інноваційної моделі розвитку та реалізація ефективної державної антикорупційної політики; скорочення фінансово незабезпечених пільг; збільшення рівня зайнятості населення та запобігання втрати кваліфікованих кадрів; поліпшення соціальної мобільності; поширення волонтерського руху [1; 3]. При цьому, слід враховувати, що в сучасних умовах на формування бюджетної і соціальної політики і реалізацію їх взаємозв'язку впливають не тільки внутрішні, а й глобальні чинники соціального порядку, загальні тенденції людського розвитку. Серед внутрішніх чинників найбільш вагомими є можливості державної фінансової політики, найбільш повна реалізація бюджетного потенціалу та ефективного використання бюджетних коштів.

Фінансово-економічна криза призвела до загострення соціальних проблем. Поряд з іншими негативними факторами в економіці України, як стверджує академік В. Геєць, «також не отримало свого рішення існуюче глибоке прибутково-майнове розшарування українського суспільства, яке врешті-решт призвело до політичної нестабільності в 2004 р і 2013–2014 рр., – навпаки, воно навіть посилилося, оскільки основний тягар реформ 2015 р лягло на плечі небагатій, але досить масової частини суспільства, загостривши проблему безробіття, яка не буде вирішена і в 2016 р.» [2]. З позиції сьогодення можна констатувати, що прогноз вченого збувся. За офіційними статистичними даними, рівень безробіття в 2016 р та 2017 р. зріс і становив відповідно 9,7 % і 9,9 %.

Важливим є створення в Україні умов і стимулів для ефективної діяльності реального сектора економіки, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню зайнятості, рівня і якості життя населення. Наслідком цього стане зменшення залежності населення від державної допомоги, і в майбутньому – зниження обсягів видатків бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення, що дозволить збільшити обсяги видатків розвитку, сприяти досягненню стратегічної мети суспільства – всебічного сталого соціального розвитку у центрі якого – людський розвиток.

Підводячи підсумки, слід сказати, що перехід країни до сталого розвитку характеризується підвищенням ролі соціальних орієнтирів прогресивного поступу суспільства. Держава повинна дотримуватися принципу соціальної справедливості в розподілі і перерозподілі ВВП. Тільки та держава, де кожен член суспільства є соціально захищеним в разі виникнення скрутної життєвої ситуації, може вважатися соціальною. Реалізація та створення умов для підвищення рівня і якості життя людей, розширення можливостей людини, створення умов повної реалізації людського потенціалу є прерогативою держави [6–9]. Забезпечення видатків соціального спрямування залежить, за інших рівних умов, від бюджетного потенціалу. Удосконалення структури витрат державного та місцевих бюджетів в напрямку їх переорієнтації на стійкий соціальний розвиток передбачає введення адресного характеру соціальних виплат; обмеження витрат на селективну підтримку окремих галузей; відмова від рішень, що мають політичне підґрунтя.

З огляду на необхідність стійкого соціального розвитку і останніх світових тенденцій щодо вирішення соціальних проблем, для забезпечення ефективного використання бюджетного потенціалу необхідно: розвиток середньострокового бюджетного планування; вдосконалення структури бюджетних витрат шляхом узгодження мінімальної оплати праці, пенсій, стипендій до прожиткового мінімуму; перегляд і приведення останнього у відповідність з реальною вартістю життя; розробка і реалізація державних (бюджетних) цільових соціальних програм із ключових пріоритетних напрямів; створення робочих місць і стимулювання розвитку малого бізнесу; прогресивний розвиток освіти; впровадження страхової медицини.

Список використаних джерел:

1. Боронос В.Г. Методологічні засади управління фінансовим потенціалом території: монографія. Суми: Сумський державний університет, 2011. 310 с.
2. Геєць В.М. Економіка України: проблеми і перспективи. Економіка і прогнозування. 2015. № 4. С. 7–22.
3. Кириленко О.П., Тулай О.І. Державні фінанси та людський розвиток: діалектика взаємозв'язку. Фінанси України. 2014. № 10. С.42–54.
4. Лисяк Л.В., Хмельницька В. Бюджетний потенціал регіону: сучасний стан та проблеми зміцнення. Вісник Львівської державної фінансової академії. 2014. №26. С. 62–70.
5. Чугунов І.Я. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання. К.: НДФІ, 2005. 259 с.
6. Індекс соціального розвитку 2017 [Ел.ресурс] / Deloitte: сайт. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/research/social-progress-index-2017.html>.
7. The Inclusive Growth and Development Report 2017, Insight Report, World Economic Forum, January 2017 URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2017.pdf
8. Шумська С.С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки. Фінанси України. 2007. № 5. С. 55–65.
9. Крупка М.І. Фінансові методи активної соціальної політики. Фінанси України. 2002. № 7. С. 3–13.
10. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL: <http://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet/vidatkova-politika>